

FACTORII CARE INFLUENȚEAZĂ CREȘTEREA FRICII DE A FI VICTIMA UNEI INFRAȚIUNI. IMPACTUL ACESTORA ASUPRA POLITICII PENALE ÎN MATERIA TRAFICULUI DE MINORI

Delia-Nicoleta ANCA

Abstract

The analysis carried out throughout this scientific article focuses on the relationship between the actual number of crimes committed and the level of fear of being a victim of a crime that some of the people experience.

Although a number of studies have been conducted that delve into this topic, the doctrine has not been able to clearly establish the reasons why there is a difference between the percentage of crimes committed and the number of people who fear becoming victims of crimes. In order to make a significant contribution to the addressed field, the main objective of the paper is to identify some factors that influence the way in which committing or the possibility of committing a crime affects a part of society, the novelty element being represented by the practical study at the end of the article, which concerns the crime of human trafficking, respectively trafficking of minors.

Keywords: *victim, fear of crime, child trafficking, factors, fear of victimization, exploitation, criminology.*

1. INTRODUCERE

Prezenta lucrare privește conceptul de frică de victimizare, ce a făcut subiectul unor lungi dezbateri, începute acum aproximativ 40 de ani. La vremea aceea, au fost efectuate studii care s-au concentrat asupra conceptualizării ideii, mai exact, cum putea fi definită frica de a fi victima unei infracțiuni și ce presupunea aceasta. Astăzi, frica de victimizare încă este considerată un concept complex, ce își găsește aplicabilitate în societatea de azi, dar cu greu poate fi trasată o limită clară în ceea ce privește definirea acesteia, mai ales dacă este urmărită în comparație cu o altă noțiune criminologică, anume criminalitatea reală. Aceasta din urmă se referă la numărul de fapte prevăzute de legea penală, săvârșite pe un anumit teritoriu, într-o perioadă bine determinată, indiferent dacă făptuitorul sau făptuitoarii au fost descoperiți de către autoritățile competente în sferă penală.

Deseori, în conformitate cu numeroase studii aprofundate în această direcție, există o discrepanță între procentul de infracțiuni care au loc într-o anumită zonă și

frica de a deveni o victimă a vreunei infracțiuni, în sensul în care deși a scăzut numărul de infracțiuni comise, frica de victimizare rămâne la același nivel. Și reciprocă este valabilă: atunci când procentul infracțiunilor a atins un nivel inferior, numărul de indivizi care au declarat că le este frică de a nu deveni victimele unei infracțiuni a crescut. În mod firesc, s-au pus multe întrebări cu privire la motivele pentru care societatea urmărește un astfel de parcurs, iar prin prezenta lucrare ne dorim să răspundem unora dintre acestea.

În primul capitol va fi analizată legătura dintre frica de victimizare și criminalitatea reală, urmând ca apoi să fie dezvoltăți factorii care influențează această frică, priviți din două perspective, mai exact: prima perspectivă este constituită dintr-un punct de vedere subiectiv, adică din agenții ce se află într-o strânsă legătură cu persoana individului, respectiv vârsta, sexul și clasa socială. Cea de-a doua perspectivă are în vedere factorii circumstanțiali, cei care apar în urma coexistenței atât dintre oameni, cât și dintre om și societate, analizând astfel cum diversitatea culturală, coeziunea socială și ambianța dezolantă influențează frica de victimizare.

Trecând mai departe, lucrarea va avea în vedere un studiu practic, care urmărește dintr-un plan criminologic dispozițiile articolului 211 Cod penal, referitor la traficul de minori. Mai clar spus, vom analiza aceiași factori, dar priviți din optica opusă fricii de victimizare, adică prin modul în care aceștia influențează numărul de minori supuși traficului în numeroase scopuri ilicite.

Nu în ultimul rând, urmează capitolul ce însumează concluziile acestei lucrări, care precedă secțiunii deschise propunerilor *de lege ferenda*.

Așadar, luând în considerare stadiul cunoștințelor de care dispunem, cu privire la fundamentele fricii de a deveni victima unei infracțiuni și corelația acesteia cu criminalitatea reală, nu rămâne decât să ne întrebăm: răspund dispozițiile articolului 211 Cod penal nevoilor specifice ale victimelor traficului de minori?

2. FUNDAMENTELE FRICII DE A DEVENI VICTIMA UNEI INFRACȚIUNI ȘI CORELAȚIA CU CRIMINALITATEA REALĂ

Relația dintre frica de a deveni victima unei infracțiuni și criminalitatea reală ar trebui să fie una intuitivă, dar realitatea este cât se poate de diferită. Teoretic, dacă procentul de infracțiuni comise ar atinge un nivel, oricare ar fi acesta, la fel ar trebui să fie aplicabil și în cazul fricii de victimizare, reciprocă fiind valabilă. Totuși, de-a lungul anilor și odată cu creșterea interesului în doctrină asupra acestui subiect, s-a descoperit că, deși procentul de infracțiuni comise efectiv, „indiferent dacă ele sunt sau nu sunt cunoscute de către vreunul din organele justiției

penale”¹, urmărește un parcurs ascendent sau descendent, rareori frica de victimizare se potrivește aceleiași traiectorii.

Ca urmare a faptului că nu au fost identificate studii relevante în România, considerăm ca fiind de interes câteva dintre cercetările efectuate în Statele Unite ale Americii, conform cărora criminalitatea a scăzut în ultimii douăzeci de ani, dar teama de victimizare a rămas aproximativ constantă². La examinarea informațiilor emise de Biroul de Statistică al Justiției³ din anul 1980 și până în 2013, numărul indivizilor arestați pentru comiterea unor crime a scăzut, dar procentul persoanelor care au declarat că le este frică să se plimbe prin cartier a rămas aproximativ la fel⁴.

Având aceste argumente în vedere, au fost efectuate o serie de studii analitice cu privire la motivul pentru care există neconcordanțe între criminalitatea reală și frica de victimizare, dar și cei mai importanți factori care o pot influența pe ultima. Nu în ultimul rând, aceste studii s-au concentrat și pe consecințele temerii de a fi victima unei infracțiuni. S-a demonstrat că, în ceea ce privește anumite cazuri, considerate extreme, frica de victimizare poate produce efecte negative, precum depresie, paranoia sau anxietate. La nivel de societate se poate vorbi despre separarea și mai adâncă a claselor sociale (cei bogați au posibilitatea să ia toate măsurile pentru a putea fi protejați de posibile atacuri, ce sunt strămutate spre cei mai puțin privilegiați)⁵ sau despre părăsirea unor locuri publice de către turiști sau locuitori⁶, prosperitatea zonei având de suferit.

În continuarea lucrării, va fi realizată o analiză succintă a acestor factori, începând cu cei care influențează frica de victimizare.

¹ V. Cioclei, *Manual de criminologie*, ediția 10, Ed. C.H. Beck, București, 2022, p. 111.

² N. Rader, *Fear of Crime*, în "Oxford Research Encyclopedia of Criminology", nr. 29/2013, disponibil la adresa <https://oxfordre.com/criminology/display/10.1093/acrefore/9780190264079.001.0001/acrefore-9780190264079-e-10;jsessionid=F6A2BE0455090B6905DF5BBCC5080235#acrefore-9780190264079-e-10-bibliItem-0084>, accesat ultima dată la 9 martie 2023.

³ C. Constantinescu-Mărunțel, "The Rather Ambiguous Notion of Justice Utilised by the European States", *Union of Jurists of Romania. Law Review* 10 (2), 2020, p. 53-63.

⁴ A. Dugan, *In U.S., 37% do not feel safe walking at night near home*, în "Gallup Poll", 2014, disponibil la adresa <http://www.gallup.com/poll/179558/not-feel-safe-walking-night-near-home.aspx>, disponibil la data de 10 martie 2023.

⁵ A. Ruijsbroek (coord.), *Social safety, self-rated general health and physical activity: changes in area crime, area safety feelings and the role of social cohesion*, apud R. P. Curiel, S. R. Bishop, *Fear of crime: the impact of different distributions of victimisation*, în "Palgrave Communications", vol. IV, 2018, pp. 1-8, disponibil la adresa <https://www.nature.com/articles/s41599-018-0094-8#citeas>, accesat ultima dată la 10 martie 2023.

⁶ R. P. Curiel, S. R. Bishop, *op. cit.*, pp. 1-8, disponibil la adresa <https://www.nature.com/articles/s41599-018-0094-8#citeas>, accesat ultima dată la 10 martie 2023.

3. FACTORII CARE ALIMENTEAZĂ FRICA DE VICTIMIZARE

Așa cum am menționat în capitolul anterior, frica de a fi victima unei infracțiuni poate fi analizată prin prisma a numeroși factori. Cel mai evident este numărul de infracțiuni comise, astfel că ar trebui să existe două variante posibile – la nivel micro, unde persoanele în jurul cărora se comit mai multe infracțiuni au un grad de temere mai mare sau la nivel macro, unde regiunile în care există un procent mai mare de infracțiuni sunt considerate mai puțin sigure. Cu toate acestea, rareori aceste variante sunt aplicabile realității, întrucât privind prima situație, niveluri semnificative de frică sunt adesea întâlnite la indivizii care nu sunt victimele infracțiunilor, și în general, oamenii privesc cu teamă ideea de a fi victimele unei infracțiuni, deși, în realitate, șansele ca acest lucru să se întâmple nu sunt însemnate⁷. Dacă este vorba despre cea de-a doua situație, în care regiunile cu un procent mai ridicat de infracțiuni comise sunt considerate a fi mai puțin sigure, trebuie precizat că nu întotdeauna este aplicabilă această ipoteză. Nu de puține ori, s-a constatat că zonele cu mai puține infracțiuni săvârșite ar putea fi percepute ca fiind mai puțin sigure⁸.

3.1. FACTORII SUBIECTIVI - VÂRSTA, SEXUL, CLASA SOCIALĂ

A. VÂRSTA

Factorii demografici joacă un rol important, aici putând fi amintită vârsta. Primele cercetări au arătat că persoanele în vârstă sunt mai temătoare în comparație cu tinerii. Acestea s-au simțit vulnerabile în fața amenințărilor datorită problemelor de sănătate, chiar dacă unele studii au concluzionat că sunt mai puțin susceptibile de a fi victime. Tot în cadrul acestei categorii, bărbaților mai în vârstă le este frică să devină victimele unei infracțiuni, comparativ cu femeile⁹.

În cazul vârstei, studiile au căpătat valențe mai complexe, iar conținutul acestora s-a modificat de la apariția primului studiu și până de curând, fiind influențat de stadiile de evoluție prin care societatea a trecut, atât din punct de vedere social, cât și istoric și economic. Drept urmare, cercetările recente au arătat că persoanele tinere se tem să fie victimele unor infracțiuni în procente mai mari față de cum era prevăzut inițial. Ceea ce aproprie studiile recente de cele efectuate înainte este că, asemeni vremurilor de atunci, băieții sunt mai predispuși să simtă frica de victimizare¹⁰.

⁷ WG Skogan, *The impact of victimization on fear*, apud R. P. Curiel, S. R. Bishop *op. cit.*, pp. 1-8, disponibil la adresa <https://www.nature.com/articles/s41599-018-0094-8#citeas>, accesat ultima dată la 10 martie 2023.

⁸ *Ibidem*.

⁹ M. Beaulieu, M. Dube, C. Bergeron, M. Cousineau, *Are elderly men worried about crime?*, apud N. Rader, *op. cit.*

¹⁰ C. Melde, T.J. Taylor, F. Esbensen, *"I got your back": An examination of the protective function of gang membership in adolescence*, apud N. Rader, *op. cit.*

B. SEXUL

Al doilea factor subiectiv poate fi considerat cel mai semnificativ pentru tema abordată, luând în considerare studiul de caz ce va fi abordat la finalul lucrării, fiind vorba despre sexul persoanei. La nivel statistic, femeilor le este mai teamă să devină victimele unei infracțiuni comparativ cu bărbații. Aceste date sunt îngrijorătoare, pentru că „frica de crimă a femeilor și bărbaților este în afara șanselor lor reale de victimizare”¹¹. Mai mult decât atât, în urma unor studii s-a ajuns la concluzia că femeile sunt mai puțin susceptibile de a fi victimele unei infracțiuni, dar un număr mai mare dintre acestea declară că le este frică.¹² Trebuie totuși amintit faptul că există și excepții, precum violul sau agresiunea sexuală, în care, în mod predominant, victimele sunt femei. Paradoxul intervine în cazul bărbaților, care, deși au mai multe șanse să fie victimele unei infracțiuni, sunt puține cazuri în care declară că se tem de această posibilitate.¹³ Ulterior, atât în cazul femeilor, cât și în cel al bărbaților, au fost oferite mai multe explicații și motive, precum vulnerabilitatea¹⁴, socializarea¹⁵ și „umbra agresiunii sexuale”¹⁶. Vorbind despre vulnerabilitate, femeile se tem de infracțiuni pentru că se simt mai ușor de atacat și deși nu este mereu cazul, o cauză pe care se fundamentează această afirmație este proporția fizică, mai exact greutatea și înălțimea. O a doua explicație, bazată pe teoria „umbrei agresiunii sexuale” implică potențialul ca o femeie să fie agresată sexual, în sensul în care acestea pot considera că toate infracțiunile vor avea ca rezultat o agresiune de acest tip și, astfel, frica de a fi agresate sexual se poate extinde către toate infracțiunile¹⁷.

Acestor două explicații li se alătură și socializarea, femeile fiind învățate să creadă că au constant nevoie de cineva care să le protejeze de ceilalți, spațiul public prezentând un grad de primejdie foarte mare. Socializarea joacă un rol și în cazul bărbaților, dar aceștia sunt afectați într-un mod total opus, în sensul în care sunt făcuți să creadă că frica este un semn de slăbiciune și că „bărbații adevărați” nu își manifestă frica¹⁸. Tot aceste practici de socializare i-au învățat că este acceptabil la nivel de societate să-și recunoască frica atunci când se află în locuri stranii sau sunt

¹¹ C.A. Franklin, T.W. Franklin, *Predicting fear of crime: Considering differences across gender*, apud N. Rider, op. cit.

¹² N.E. Rader, *Gendered fear strategies: Intersections of doing gender and fear management strategies in married and divorced women's lives*, apud N. Rider, op. cit.

¹³ N.E. Rader, D.C. May, S. Goodrum, *An empirical assessment of the "threat of victimization": Considering fear of crime, perceived risk, avoidance, and defensive behaviors*, apud N. Rider, op. cit.

¹⁴ K.F. Ferraro, *Women's fear of victimization: Shadow of sexual assault?*, apud N. Rider, op. cit.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*. Pentru mai multe detalii cu privire la această teorie, a se vedea K.F. Ferraro, *Women's Fear of Victimization: Shadow of Sexual Assault?*, în "Social Forces", vol. VI, nr. 2/1996, pp. 667-690, disponibil la adresa <https://www.jstor.org/stable/2580418>, accesat ultima dată la 9 martie 2023.

¹⁷ K.F. Ferraro, op. cit., disponibil la adresa <https://www.jstor.org/stable/2580418>, accesat ultima dată la 9 martie 2023.

¹⁸ J. Goodey, *Boys don't cry: Masculinities, fear of crime, and fearlessness*, apud N. Rider, op. cit.

de părere că nu se pot lupta cu „adversarii” întâlniți. Studiile accesate în vederea completării prezentei lucrări au arătat că, într-adevăr, bărbații recunosc faptul că le e teamă în momentul în care vizitează locuri necunoscute, dar și atunci când grupuri de băieți se apropie de ei¹⁹.

C. CLASA SOCIALĂ

Ultimul dintre factorii individuali analizați se referă la clasa socială, „*un punct central de studiu în doctrina fricii de victimizare*”²⁰. Deși nu au fost conduse atât de multe studii ca și în cazul celorlalți parametri, s-a constatat că indivizii care se află la baza claselor sociale au o teamă mai pronunțată de a nu fi victimele unor crime, comparativ cu persoanele bogate²¹. Cei săraci sunt mai vulnerabili din toate punctele de vedere, de la locul în care trăiesc (pot locui în cartiere unde criminalitatea este mai probabilă) și până la capacitățile fizice (pot fi incapabili să se apere în fața amenințărilor), fiind asociați cu o „*limitare consecventă a oportunităților*”²².

În România, efectele determinate de schimbările socio-economice din ultima perioadă au condus și la sărăcie, șomaj, scăderea nivelului de trai, inegalități sociale, nu doar la un progres, iar tot acest cumul de factori cu influență negativă au rezultat într-o acțiune de limitare a indivizilor în a-și realiza nevoile la standardul dorit²³. Altfel explicat, persoanele care făceau parte din păturile inferioare ale societății nu găseau resursele necesare de a se conforma nici cu stereotipurile impuse de restul populației și nici cu propriile standarde.

De asemenea, clasa socială influențează și accesul la mijloacele culturale²⁴. Ca urmare, în cadrul societății există un set de scopuri bine definite și acceptate la nivel general, ce reprezintă obiective pe care toți indivizii trebuie să le atingă²⁵. Procesul poate fi explicat astfel: „*în interiorul societății, fiecare individ ocupă o anumită poziție în cadrul structurii. În funcție de poziția pe care o ocupă în ierarhia socială, indivizii au acces la aceste mijloace culturale, astfel că nu toți indivizii dispun de mijloacele legale pentru atingerea scopurilor. În timp ce persoanele aflate în vârful ierarhiei sociale au acces la aceste mijloace, putând astfel atinge scopurile culturale promovate, persoanele aflate la*

¹⁹ M. Beaulieu, M. Dube, C. Bergeron, M. Cousineau, *op. cit.*, apud N. Rader, *op. cit.*

²⁰ K.J. McKee, C. Milner, *Health, fear of crime and psychosocial functioning in older people*, apud N. Rider, *op. cit.*

²¹ B.K. Scarborough (coord.), *Assessing the relationship between individual characteristics, neighborhood context, and fear of crime*, apud N. Rider, *op. cit.*

²² R.K. Merton, *Social Theory and Social Structure*, apud A. Preda, *Criminologie*, Ed. Fundației „România de Măine”, București, 2011, p. 98.

²³ A. Preda, *Criminologie*, Ed. Fundației „România de Măine”, București, 2011 p. 98.

²⁴ Prin „mijloace culturale” se înțelege ansamblul de spații și bunuri ce stau la baza și influențează realitățile sociale și educaționale ale unei societăți, în funcție accesul pe care îl au indivizii la acestea. În acest sens, un tânăr care locuiește la oraș și este student la o facultate are acces la biblioteci, săli de teatru, diverse reviste de specialitate, spre deosebire de un tânăr care locuiește la țară, într-un sat răsfirat.

²⁵ R.K. Merton, *op. cit.*, apud A. Preda, *op. cit.*, p. 97.

baza ierarhiei au accesul barat la aceste mijloace astfel că trebuie să apeleze la mijloace ilegale pentru atingerea scopurilor”²⁶. Se menționează că există și câteva alternative prin care o persoană din clasa socială inferioară poate avansa, precum alăturarea unui grup de cerșetori ori unuia infracțional, să muncească fără carte de muncă în timp ce primește ajutor de la stat sau migrarea în altă zonă sau țară²⁷.

3.2. FACTORII CIRCUMSTANȚIALI - DIVERSITATEA CULTURALĂ, COEZIUNEA SOCIALĂ, AMBIANȚA DEZOLANTĂ

Precum am explicat în capitolele anterioare, cercetarea și explicarea fricii de victimizare are în vedere și utilizarea factorilor circumstanțiali, mai exact a diversității culturale, coeziunii sociale și a ambianței din contextele sociale în care indivizii își desfășoară activitatea.

A. DIVERSITATEA CULTURALĂ

Conform unor autori din doctrină și în urma unui studiu realizat în Statele Unite ale Americii, cartierele eterogene din punct de vedere rasial contribuie la creșterea nivelului fricii de victimizare, astfel că dacă persoanele trăiesc în cartiere mai diverse se pot simți mai speriați de vecinii lor și, implicit, de a nu fi victima unor infracțiuni²⁸.

Mai mult decât atât, abordarea diversității culturale presupune studierea relației dintre vecini și implicit, conflictele pe care aceștia le au. În momentul în care indivizii nu mențin o relație strânsă cu vecinii lor, se pot teme de persoanele care se prezintă altfel din punct de vedere cultural, etnic, rasial²⁹. Pentru unele persoane, diversitatea culturală prezentă în cartiere este „un proces de alterare”, deoarece frica de victimizare se fundamentează adesea pe percepția că în orice moment poate avea loc o infracțiune, iar compoziția culturală, etnică, rasială mai ales, poate fi un factor care contribuie la creșterea procentului de persoane cărora le este teamă de a fi victimele unor infracțiuni³⁰.

B. COEZIUNEA SOCIALĂ

Factorii circumstanțiali care influențează frica de victimizare pot fi priviți și dintr-o altă perspectivă, una care să se bazeze nu pe atributele negative ale unei comunități, ci pe cele pozitive, precum coeziunea socială sau încrederea. Coeziunea socială aparține unui concept mai larg, numit eficacitate colectivă, care se bazează pe nivelul de încredere pe care îl au membrii unei comunități între ei și „pe

²⁶ A. Preda, *op.cit.*, p. 97.

²⁷ Bill Jordan & Franck Düvell, *apud* A. Preda, *op.cit.*, p. 100.

²⁸ J.W. Meeker, J. Lane, *Ethnicity, information sources, and fear of crime*, *apud* N. Rider, *op. cit.*

²⁹ J. Lane, N.E Rader, B. Henson B.S. Fisher, D.C. May, *Fear of crime in the United States: Causes, consequences, and contradictions*, *apud* N. Rider, *op. cit.*

³⁰ J. Lane, *Fear of gang crime: A qualitative examination of the four perspectives*, *apud* N. Rider, *op. cit.*

disponibilitatea acestora de a interveni în numele binelui comun”³¹. Mai exact, vecinii care se cunosc și care sunt investiți în ceea ce se întâmplă în cartier sunt mai predispuși să exercite un „control social asupra altor membri ai comunității”³², ceea ce poate reduce gradul de infracțiuni și violențe petrecute³³. Cu titlu de exemplu se pot reține indivizii care supraveghează casele vecinilor atunci când aceștia din urmă sunt plecați în afara orașului sau când observă persoane ce se comportă suspect prin împrejurul caselor, apelând organele de poliție. Astfel, membrii comunității care sunt mai implicați în viața socială comunitară exercită, chiar și în mod indirect, mecanisme de control social și sunt mai puțin temători cu privire la posibilitatea de a fi victimele unei infracțiuni, întrucât se simt mai în siguranță³⁴.

Per a contrario, comunitățile în care aceste conexiuni între membri nu există sau sunt limitate, pot conduce la scăderea nivelului de siguranță pe care îl au persoanele și, desigur, la creșterea fricii de a deveni victima unei infracțiuni.

C. AMBIANȚA DEZOLANTĂ

Cel de-al doilea factor analizat în prezenta lucrare este cel al „tulburării din cartiere”³⁵. Dacă membrii comunității își percep mediul în care locuiesc ca fiind dezordonat, consideră că este un semn al unor probleme mai mari, cum ar fi criminalitatea, așa că pot crede că fie sunt în pericol, fie ar trebui să își facă griji în această privință. De asemenea, în conformitate cu scrierile de specialitate ale unor autori, „îngrijorarea cu privire la declinul comunității crește atunci când oamenii nu sunt conectați cu alții în comunitățile lor”³⁶. Prin urmare, acele cartiere cu ferestre sparte, gunoi pe străzi și clădiri dărăpănate induc individului această teamă de a nu fi vandalizați, și nu numai³⁷.

Trebuie menționat și faptul că există două tipuri de incivilități, cea socială și cea fizică. Cu privire la prima dintre acestea, incivilitățile sociale sunt, spre exemplu, cele în care adolescenții stau pe stradă și consumă băuturi alcoolice, în timp ce incivilitățile fizice urmăresc caracteristicile cartierului, care rezultă din intervenția umană, precum semnele de lipsă de îngrijire (graffitti, vandalism, clădiri abandonate)³⁸.

³¹ R.J. Sampson, S.W. Raudenbush, F. Earls, *Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy*, apud T. Lorenc (coord.), *Crime, Fear of crime and mental health: synthesis of theory and systematic reviews of interventions and qualitative evidence*, în „NIHR Journals Library”, nr. 2/2014, disponibil la adresa <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK262852/>, accesat ultima dată la 9 martie 2023.

³² N. Rader, *op. cit.*

³³ T. Sellin, *Culture Conflict and Crime*, apud. V. Cioclei, *op. cit.*, p. 116.

³⁴ V. Cioclei, *op. cit.*, p. 116.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ V. Cioclei, *op. cit.*, p. 117.

³⁷ B.E. Harcourt, J. Ludwig, *Broken windows: new evidence from New York City and a five-city social experiment*, disponibil la adresa <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK262852/>, accesat ultima dată la 16 martie 2023.

³⁸ *Ibidem*.

Rezumăm acest capitol prin reafirmarea ideii că toți factorii, cei subiectivi și circumstanțiali deopotrivă, *„contribuie la extinderea stării de insecuritate individuală și de grup a sindromului de anxietate față de criminalitate și, în același timp, la reducerea gravă a reacției atât față de faptele criminale, cât și de conduitele deviante”*³⁹.

4. ANALIZA DISPOZIȚIILOR ARTICOLULUI 211 COD PENAL PRIN RAPORTARE LA FACTORII CARE ALIMENTEAZĂ FRICA DE VICTIMIZARE

Pentru a oferi un context cât mai bine definit în ceea ce privește traficul de minori, este necesar, așa cum am menționat de-a lungul lucrării, să ne raportăm în primă instanță la ceea ce presupune traficul de persoane, iar mai apoi să revenim asupra traficului de minori. Astfel, urmează să analizăm perspectiva legiuitorului asupra acestor infracțiuni, după cum sunt expuse în cuprinsul articolului 210, respectiv articolului 211 Cod penal.

Incriminat în Codul Penal, în cadrul art. 210, traficul de persoane presupune:

„(1) Recrutarea, transportarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatarei acesteia, săvârșită:

a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;

b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;

c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Traficul de persoane săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă”.

Traficul de persoane este un fenomen dificil de controlat și, mai ales, de combătut de către autoritățile naționale și internaționale, care se extinde în fiecare an și produce din ce în ce mai multe victime. Această infracțiune produce efecte pe două planuri diferite, primul dintre acestea fiind cel individual, unde persoana traficată suferă evenimente traumatice ireversibile. Al doilea plan are în vedere contextul economic și social, care va avea de suferit de pe urma numărului ridicat de persoane traficate, întrucât infracțiunile de acest tip produc profit traficantilor⁴⁰.

În mod corelativ, art. 211 din Codul penal statuează incriminarea infracțiunii de trafic de minori, după cum urmează:

³⁹ O. Ciuchi, *Devianță și criminalitate într-o societate în tranziție*, Ed. Lumen, București, 2011, p. 96.

⁴⁰ T. Manea, Traficul de minori (art. 211 C. pen.), în T. Manea, C. N. Constantinescu – Mărunțel, H. Ș. Tiugan, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei. Infracțiuni contra patrimoniului*, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 232.

„(1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Pedepsa este închisoarea de la 7 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210 alin. (1);

b) fapta a fost săvârșită de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu;

c) fapta a pus în pericol viața minorului;

d) fapta a fost săvârșită de un membru de familie sau de către o persoană care conviețuiește cu victima;

e) fapta a fost săvârșită de către o persoană în a cărei îngrijire, ocrotire, educare, pază sau tratament se afla minorul ori de o persoană care a abuzat de poziția sa recunoscută de încredere sau de autoritate asupra minorului ori de situația vădit vulnerabilă a acestuia, datorată unui handicap psihic sau fizic, unei situații de dependență, unei stări de incapacitate fizică sau psihică ori altei cauze.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă.

Propunem, pe baza acestui ultim articol stipulat în Codul penal în vigoare, o scurtă analiză cu privire la subiecții infracțiunii de trafic de minori. Așadar, în ceea ce privește subiecții infracțiunii de trafic de minori, subiectul activ nu este circumstanțiat. Subiectul pasiv se află la celălalt capăt, acesta fiind cunoscut încă de la început și este vorba despre persoana minorului de până la vârsta de 18 ani. Într-o altă viziune, este remarcată calitatea subiectului pasiv, calitate care face parte dintr-o serie de diferențe primordiale în legătură cu infracțiunea de trafic de persoane. În ipoteza stipulată în cuprinsul alin. (2) lit. d) și e), între minor și traficant există anumite legături, precum cea de educare, tratament, pază a minorului, legături ce nu pot exista între traficant și persoana traficată, această teză putând fi considerată drept o circumstanțiere „suplimentară” a subiectului pasiv⁴¹.

Păstrând aceeași linie de gândire, subiectul pasiv al infracțiunii de trafic de minori este „orice persoană fizică minor în viață”⁴². În cazul unei pluralități de subiecți pasivi se reține, în majoritatea cazurilor, un concurs de infracțiuni⁴³.

Din perspectiva unei alte păreri de specialitate, infracțiunea de trafic de minori este supranumită „sora mai mică” a infracțiunii prevăzute la art. 210 C. pen., diferența dintre cele două constând în faptul că cea din urmă, adică traficul de persoane, are ca subiect pasiv o persoană majoră, în timp ce prima infracțiune este comisă asupra unui minor. Aceiași autori expun, în cuprinsul lucrării acestora, cum elementul material al infracțiunii de trafic de minori este identic cu elementul

⁴¹ V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului*, ed. 7 revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2022, p. 166.

⁴² M. Udroui, *Drept penal. Partea specială*, ed. 6, Ed. C.H. Beck, 2019, p. 184.

⁴³ *Ibidem*.

material al infracțiunii de trafic de persoane, respectiv „recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea”. Există totuși o diferență, aceea că laturii obiective a infracțiunii de la art. 211 C. penal nu îi este alipită nicio cerință esențială, precum este în cazul infracțiunii de trafic de persoane (art. 210 C. penal). În cazul traficului de minori, aceste cerințe esențiale au fost adoptate sub forma unor elemente circumstanțiale agravate, precum este prevăzut la art. 211 alin. (2) lit. a)⁴⁴.

De altfel, motivele pentru care s-a stabilit incriminarea acestei fapte sunt aceleași ca și în cazul celor referitoare la infracțiunea de trafic de persoane, dar, se menționează într-o altă lucrare, vulnerabilitatea subiectului pasiv în cazul infracțiunii de trafic de minori este, în mod incontestabil, mai nuanțată decât în cazul subiectului pasiv al infracțiunii de trafic de persoane. Astfel, s-a prevăzut ca în nicio ipoteză, cu sau fără consimțământul său, minorul nu poate fi traficat în scopul exploatării sale⁴⁵.

Reiterând cele menționate în incipitul acestui capitol, traficul de persoane este „o problemă globală, care afectează milioane de oameni din întreaga lume. Este o formă de exploatare și încălcare a drepturilor omului, care implică comerțul ilegal, transportul și vânzarea de ființe umane în diverse scopuri, inclusiv munca forțată, exploatarea sexuală și prelevarea de organe”⁴⁶.

La nivel european, studiile arată că „majoritatea victimelor din UE sunt femeile și fete, care sunt în principal traficate pentru exploatare sexuală. Numărul victimelor de sex masculin este în creștere”⁴⁷.

În România, persoanele minore de sex masculin sunt, de obicei, obligate să se alăture unor grupuri de cerșetori sau sunt exploatați sexual. În cazul minorilor de sex feminin, care reprezintă ponderea dominantă de victime (90%), doar a doua teză este valabilă, fiind silite la practicarea prostituției (în locuințe private sau în stradă) sau la producerea și/sau distribuirea de materiale/conținut cu caracter sexual explicit⁴⁸. Cu scopul de a avea o perspectivă cât mai clară asupra amplitudinii pe care infracțiunile de trafic de persoane și trafic de minori o au la nivel național, ne vom apleca, în cele ce urmează, asupra unor rapoarte de activitate întocmite de către Parchetul General, care se referă la combaterea fenomenului traficului de

⁴⁴ T. Manea, Traficul de minori (art. 211 C. pen.), în T. Manea, C. N. Constantinescu – Mărunțel, H. Ș. Tiugan, op. cit., p. 247.

⁴⁵ S. Bogdan, D. A. Șerban, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei și contra înfăptuirii justiției*, ed. a III-a revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2022, p. 321.

⁴⁶ A.M. Tamaș (coord.), *Raport anual privind evoluția traficului de persoane în anul 2021*, p. 47, disponibil la adresa <https://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/Raport%20anual%202021.pdf>, disponibil la data de 21 martie 2023.

⁴⁷ European Commission, *Together Against Trafficking in Human Beings*, disponibil la adresa https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/together-against-trafficking-human-beings_en, accesat ultima dată la 16 martie 2023.

⁴⁸ O. Ciuchi, op. cit., p. 96.

persoane și, implicit, a traficului de minori, precum și la situațiile întâlnite în practică, toate acestea fiind regăsite sub forma unor statistici.

ANUL	Infracțiuni privind traficul de persoane
2011	480
% <u>2011</u> +/-2010	+ 15,7

Fig. 1

Datele colectate arată că în anul 2011, în cazul traficului de persoane au fost soluționate un număr de 810 cauze. Dintre acestea, prin rechizitoriu s-au soluționat 182 de cauze cu 480 de inculpați, 254 dintre aceștia fiind arestați preventiv. Au fost traficate 944 de victime, dintre care 293 au fost minori⁴⁹.

ANUL	Trafic de persoane (art. 210 C.p.)	Trafic de minori (art. 211 C.p.)
2012	536	276
2013	552	282
2014	183	350
2015	107	292
2016	119	195
2017	151	211
2018	120	169
2019	82	175
2020	87	167
2021	105	138
%<u>2021</u> +/-2020	+20,7	-17,4

Fig. 2

În cursul anului 2012 s-au înregistrat 105 inculpați pentru infracțiunea de trafic de persoane, respectiv 536 de inculpați trimiși în judecată pentru infracțiunea de trafic de minori. Tot în acest an, 676 de cauze au fost soluționate (un număr scăzut,

⁴⁹ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate 2011*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2011_ro.pdf, accesat ultima dată la 29 iunie 2023, p. 41.

comparativ cu anul precedent), 178 dintre acestea fiind soluționate prin rechizitoriu, 536 de inculpați fiind trimiși în judecată și 307 dintre aceștia fiind arestați preventiv⁵⁰.

Anul 2013 a reprezentat anul în care combaterea infracțiunilor de trafic de persoane și de trafic de migranți a avut întâietate în fața celorlalte infracțiuni, procurorii desfășurând numeroase activități în acest sens. Drept urmare, 552 de inculpați au fost trimiși în judecată pentru infracțiunea de trafic de persoane și 282 pentru trafic de minori. Au fost soluționate 798 de cauze (o creștere cu 18,05% față de anul anterior), dintre care 186 de cauze s-au soluționat prin rechizitoriu și s-a dispus trimiterea în judecată a 552 de inculpați. În ceea ce privește arestul preventiv, 330 de inculpați aflați în acest regim au fost trimiși în judecată. Numărul victimelor care au fost traficate în vederea exploatării a fost de 1003, 323 dintre aceștia fiind minori⁵¹.

În următorul an, numărul inculpaților trimiși în judecată pentru infracțiunea de trafic de persoane a scăzut, înregistrându-se 183 de inculpați, în timp ce cel al persoanelor trimise în judecată pentru trafic de minori a crescut, fiind consemnați un număr de 350 de inculpați. De asemenea, a fost soluționat un număr de 799 de cauze privind traficul de persoane, dintre care 190 au fost soluționate prin rechizitoriu, cu 550 de inculpați arestați preventiv. Au fost traficate un număr de 832 de persoane, 327 dintre acestea fiind minori. Cu excepția inculpaților arestați preventiv, a fost înregistrată o creștere față de anul 2013⁵².

Anul 2015 a înregistrat un număr de 107 de inculpați trimiși în judecată pentru infracțiunea de trafic de persoane și 292 de inculpați pentru infracțiunea de trafic de minori, menținându-se aceeași pantă descendentă a infracționalității. 794 de cauze au fost soluționate în decursul acestui an, dintre care 162 de cauze au fost soluționate prin rechizitoriu și prin acorduri de recunoaștere a vinovăției, cu 464 de inculpați. Dintre aceștia, 260 au fost arestați preventiv. De asemenea, un număr de 653 de victime au fost traficate, 254 fiind minori⁵³.

Urmează anul 2016, în cursul căruia s-au înregistrat 119 inculpați trimiși în judecată pentru trafic de persoane (o ușoară creștere față de anul precedent) și 195

⁵⁰ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate 2012*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2012_ro.pdf, accesat ultima dată la 29 iunie 2023, p. 40.

⁵¹ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate 2013*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2013_ro.pdf, accesat ultima dată la 01 iulie 2023, p. 42.

⁵² Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate pe anul 2014*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2014_ro.pdf, accesat ultima dată la 01 iulie 2023, p. 52.

⁵³ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate pe anul 2015*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2015_ro.pdf, accesat ultima dată la 01 iulie 2023, p. 55.

de inculpați pentru infracțiunea de trafic de minori (o scădere comparativ cu anul 2015). Au fost înregistrate 1727 de cauze de soluționat având ca obiect traficul de persoane (853 dintre acestea au fost cauze nou înregistrate în perioada de referință), dintre care s-au soluționat 552 de cauze. 136 de cauze au fost soluționate prin rechizitoriu și prin acorduri de recunoaștere a vinovăției, în timp ce 352 de inculpați au fost trimiși în judecată, 208 inculpați au fost arestați preventiv. Un număr de 483 de victime au fost traficate în vederea exploataării, dintre care 245 au fost minori⁵⁴.

În anul 2017, 151 inculpați au fost trimiși în judecată pentru infracțiunea de trafic de persoane, iar 211 inculpați pentru infracțiunea de trafic de minori, în ambele situații fiind identificată o creștere a numărului de persoane trimise în judecată. În cursul anului s-au înregistrat 1766 de cauze de soluționat (dintre care 738 de cauze nou înregistrate în perioada de referință), fiind soluționate 532 de cauze. 132 dintre acestea au fost soluționate prin rechizitoriu și acorduri de recunoaștere a vinovăției, cu 451 de inculpați trimiși în judecată, 249 dintre aceștia fiind arestați preventiv. 609 victime au fost traficate în vederea exploataării, 225 dintre acestea fiind minore⁵⁵.

Următorul an, 2018, a înregistrat 120 de inculpați pentru infracțiunea de trafic de persoane și 169 de inculpați pentru infracțiunea de trafic de minori, fiind identificată o scădere atât în ceea ce privește numărul de inculpați identificați în prima categorie, cât și cu privire la inculpații trimiși în judecată în cazul traficului de minori. Au fost trimise spre soluționat 1816 cauze având ca obiect infracțiuni de trafic de persoane, 695 dintre acestea fiind nou înregistrate, dar s-au soluționat 601 cauze. Prin rechizitoriu și acord de recunoaștere a vinovăției au fost soluționate un număr de 118 cauze, cu 400 de inculpați trimiși în judecată, din care 209 inculpați au fost arestați preventiv. 312 victime au fost traficate în vederea exploataării, dintre care 139 minore⁵⁶.

Anul 2019 a înregistrat 82 de inculpați trimiși în judecată pentru trafic de persoane, alături de 175 de inculpați pentru trafic de minori, menținându-se aceeași pantă descendentă în cazul traficului de persoane, dar fiind înregistrată o creștere pentru cea de-a doua situație. 1814 cauze au fost trimise spre soluționat, având ca obiect infracțiunea de trafic de persoane, 722 dintre acestea fiind nou înregistrate. Au fost soluționate 728 de cauze, iar dintre acestea, 149 s-au soluționat

⁵⁴ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate pe anul 2016*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2016.pdf, accesat ultima dată la 1 iulie 2023, p. 52.

⁵⁵ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate pe anul 2017*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2017.pdf, accesat ultima dată la 2 iulie 2023, p. 39.

⁵⁶ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate pe anul 2018*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2018.pdf, accesat ultima dată la 2 iulie 2023, p. 37.

prin rechizitorii și acorduri de recunoaștere a vinovăției, 347 de inculpați fiind trimiși în judecată. 154 de inculpați arestați preventiv au fost trimiși în judecată. Un număr de 373 de victime au fost traficate în vederea exploatării, dintre care 180 au fost minori⁵⁷.

În decursul anului 2020, au fost înregistrați în bazele de date 87 de inculpați trimiși în judecată pentru trafic de persoane și 167 de inculpați trimiși în judecată pentru trafic de minori.. A existat un număr de 1583 de cauze de soluționat, având ca obiect traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, 630 dintre acestea fiind nou înregistrate. S-au soluționat 570 de cauze, o scădere față de anul precedent. De asemenea, prin rechizitoriu și acorduri de recunoaștere a vinovăției au fost soluționate 123 de cauze, cu 342 de inculpați trimiși în judecată, din care 142 de inculpați au fost arestați preventiv trimiși în judecată. Numărul victimelor traficate a fost de 363, dintre care 171 au fost minori, în ambele situații fiind semnalată o scădere, în comparație cu anul 2019⁵⁸.

Nu în ultimul rând, anul 2021 a înregistrat un număr de 138 de inculpați trimiși în judecată pentru infracțiunea de trafic de minori și 105 inculpați deferiți pentru infracțiunea de trafic de persoane. Au existat 1513 cauze de soluționat, ce au avut ca obiect infracțiuni privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile, 582 dintre acestea fiind nou înregistrate. Un număr de 525 de cauze au fost soluționate, o scădere față de anul 2020. Dintre acestea, au fost soluționate prin rechizitoriu și acorduri de recunoaștere a vinovăției 125 de cauze, cu 369 de inculpați trimiși în judecată, din care 171 de inculpați arestați preventiv ce au fost trimiși în judecată. Numărul persoanelor traficate în vederea exploatării a fost de 344, dintre care 142 au fost minori. În ambele cazuri, s-au înregistrat scăderi în comparație cu datele colectate în anul 2020⁵⁹.

Fără îndoială că instituțiile statului, părinții și comunitatea, privită în generalitatea sa, au fost identificați ca actori sociali care ar putea îndeplini un rol protector, însă cazuistica reflectă și importante deficiențe ale sistemului de protecție socială. Există încercări, proiecte inițiate de acești actori, dar ele nu se manifestă în cadrul unui sistem unitar⁶⁰.

⁵⁷ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate pe anul 2019*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2019.pdf, accesat ultima dată la 02 iulie 2023, p. 47.

⁵⁸ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate pe anul 2020*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_activitate_2020.pdf, accesat ultima dată la 02 iulie 2023, p. 54.

⁵⁹ Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Raport de activitate pe anul 2021*, disponibil la adresa https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/raport_de_activitate_pe_anul_2021.pdf, accesat ultima dată la 02 iulie 2023, p. 56.

⁶⁰ R. Simus, *Minorul – victimă a traficului de persoane*, în „Acta Universitatis George Bacovia. Juridica”, vol. V, nr. 1/2016, p. 6, disponibil la adresa <https://www.ugb.ro/Juridica/Issue9RO/9.%20Minorul%20-%20victimă%20traficului%20de%20persoane.Roxana%20Simus.RO.pdf>, accesat ultima dată la 16 martie 2023.

În legătură cu recrutarea minorilor, conform unor studii, aceștia sunt abordați în mod direct, în așa fel încât traficanții să poată descoperi vulnerabilitățile victimelor⁶¹. De asemenea, conform unor studii efectuate în decursul anului 2016, un procent de aproximativ 60% dintre victimele minore au fost recrutate de către o persoană cunoscută sau de către un prieten⁶².

Privind toate aceste informații dintr-o perspectivă criminologică, există numeroși factori analizați în capitolele anterioare care explică motivele pentru care un procent atât de îngrijorător de minori sunt traficați. Primul dintre aceștia este educația, întrucât majoritatea victimelor au un nivel de educație scăzut sau au recurs la abandonul școlar. Minorii, datorită veniturilor scăzute sau a dezintegrării familiale, nu acordă atenție urmăririi unui parcurs școlar și încheierii acestuia cu formarea profesională, astfel că își formează o atitudine pasivă, devenind mai susceptibili la metodele de seducție folosite de traficanți. Un studiu efectuat în anul 2009 a concluzionat că minorii care frecventează școala sunt mai bine informați asupra traficului de persoane și asupra metodelor de prevenire⁶³. Așadar, se poate afirma că nivelul de informații și cunoștințe este în strânsă legătură cu nivelul de educație. Copiii cu un nivel scăzut de educație, inclusiv cei care au abandonat școala, nu au șansa și nici posibilitatea conștientizării riscurilor traficului. Acest lucru are un impact puternic asupra capacității lor de evaluare a riscului cu privire la diferite oferte și promisiuni făcute de persoane străine.

Sărăcia este un alt factor ce modifică frica de victimizare. Asemeni educației, sărăcia afectează în procente mult mai mari familiile monoparentale cu numeroși copii, pe cele din mediul rural, care prestează munci necalificate sau care nu au siguranța unui loc de muncă⁶⁴. De asemenea, nivelul de trai scăzut îi determină pe minori să devină mai vulnerabili în fața falselor promisiuni, acceptând oferte de muncă aparent legale, care i-ar ajuta pe ei și pe familia din care fac parte să treacă de acest prag financiar precar. În unele cazuri, minorii acceptă de bunăvoie să renunțe la școală sau să desfășoare activități ilegale (prostituție, cerșetorie)⁶⁵.

Și diferențele etnice se numără printre cauzele traficului de minori. Copiii de origine romă sunt mai predispuși să fie traficați, deoarece nu de puține ori, familiile rome nu au acces la sistemul de protecție socială al statului, neavând acte de identitate, așa că autoritățile sau cetățenii nu pot interveni în cazul unor constatări de abuzuri sau activități infracționale⁶⁶.

Firește, lipsa de comunicare și afecțiune din partea părinților și a celor din cercul de apropiați contribuie la toate aspectele menționate mai sus. Minorii își

⁶¹ *Idem*, p. 4.

⁶² T. Manea, H. – Ș. Tiugan, *Criminologie*, Ed. ASE, București, 2021, p. 191.

⁶³ R. Simus, *op. cit.*, p. 5.

⁶⁴ *Traficul de copii în România – Studiu asupra procesului de recrutare*, apud R. Simus, *op. cit.*, p. 5, accesat ultima dată la 16 martie 2023.

⁶⁵ R. Simus, *op. cit.*

⁶⁶ *Idem*, p. 6.

diminuează capacitatea de a se proteja de diverși factori dăunători, precum apariția traficantilor în jurul școlilor sau al grădinițelor, iar pentru că există și un conflict de generații între copii și persoanele mature din jurul acestora, tinerii cu vârste de până la 18 ani caută atenție și afecțiune din partea vecinilor, profesorilor sau străinilor. Se încred în persoane necunoscute, intrând în contact cu medii care favorizează racolarea, dar și cu posibili infractori⁶⁷.

În mod similar, un alt factor care influențează frica de victimizare în raport cu criminalitatea reală este violența în familie. Indiferent dacă este sub formă fizică, emoțională sau sexuală, un mediu familial abuziv permite ca pe termen lung, minorii să accepte orice formă de violență. Se apreciază că *„există o legătură puternică între susceptibilitatea unui individ la trafic și starea sa de observator sau subiect al violenței în familie. Dovadă stă și în faptul că cele mai multe victime minore, au în istoricul lor incidente de agresivitate, abuzuri fizice, psihice sau chiar sexuale, ceea ce sporește nivelul traumei”*⁶⁸.

Pentru întărirea celor afirmate anterior, în doctrină au fost dezvoltate numeroase opinii în legătură cu modul în care acești factori influențează șansele ca un minor să devină victimă a traficului, respectiv subiect pasiv al infracțiunii de trafic de minori, motiv pentru care urmează să analizăm câteva dintre părerile de specialitate ale unor cunoscuți autori penaliști. Totodată, vom expune constatările acelorași autori cu privire la diferența dintre subiectul pasiv și victima unei infracțiuni.

În lucrarea intitulată *„Drept penal – Partea generală”*, Florin Streteanu considera subiectul pasiv ca fiind *„persoana titulară a valorii sociale care constituie obiectul juridic al infracțiunii”*, *„o persoană fizică, o persoană juridică, inclusiv persoanele juridice care nu pot avea calitatea de subiect activ (Statul, autoritățile publice etc.), sau chiar societatea”*⁶⁹. Cu referire la Stat, în unele dintre lucrările de specialitate se menționează cum acesta apare de fiecare dată în poziția subiectului pasiv general și imediat, datorită faptului că orice infracțiune care este comisă atrage după sine lezarea societății. Societatea, la rândul ei, este reprezentată de către Stat⁷⁰. De asemenea, calitatea de subiect pasiv al infracțiunii, conform doctrinei, o poate avea și o persoană concepută, dar nenăscută, precum este în cazul infracțiunii de vătămare a fătului sau a celei de avort⁷¹.

⁶⁷ R. Simus, *Minorul – victimă a traficului de persoane*, în *„Acta Universitatis George Bacovia. Juridica”*, vol. V, nr. 1/2016, p. 6, disponibil la adresa <https://www.ugb.ro/Juridica/Issue9RO/9.%20Minorul%20-%20victima%20traficului%20de%20persoane.Roxana%20Simus.RO.pdf>, accesat ultima dată la 16 martie 2023.

⁶⁸ *Idem*, p. 5.

⁶⁹ F. Streteanu, D. Niță, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 278.

⁷⁰ V. Dongoroz, *apud* F. Streteanu, D. Niță, *op. cit.*, p. 278 ; C. Bulai, B. Bulai, *apud* F. Streteanu, D. Niță, *op. cit.*, p. 278.

⁷¹ Tr. Pop, *apud* F. Streteanu, D. Niță, *op. cit.*, p. 278.

Trebuie subliniat faptul că un animal nu poate face parte din niciuna dintre categoriile de subiecte pasive menționate anterior, deși în prezent există legi care incriminează și sancționează maltratarea acestuia⁷². În cazul în care obiectul infracțiunii îl constituie abuzul asupra unui animal, din nou, doctrina a lămurit acest aspect, ajungând la concluzia că este vorba despre o infracțiune contra ordinii publice, iar subiectul pasiv este reprezentat de către societate⁷³.

În același sens, subiectul pasiv nu poate și nici nu trebuie să fie confundat cu persoana prejudiciată, respectiv victima. Aceasta din urmă se referă la orice persoană care, în urma comiterii unei infracțiuni, a suferit un prejudiciu sau o pierdere, fie ea umană sau materială. Desigur, nu de puține ori, în funcție de infracțiunea comisă, persoana prejudiciată și subiectul pasiv sunt una și aceeași, acest lucru fiind valabil în cazul furtului. Când vorbim însă despre infracțiuni catalogate de Codul penal ca fiind grave, precum este infracțiunea de omor, situația se modifică, în sensul în care subiectul pasiv este persoana ucisă, în timp ce victimele sau persoanele prejudiciate sunt reprezentate de familia subiectului pasiv, apropiatii acestuia.

La nivel practic, putem spune că în cazul comiterii infracțiunii de trafic de minori există situații în care victima și subiectul pasiv sunt una și aceeași persoană, dar și spețe în urma cărora rezultă că subiectul pasiv este minorul traficant, iar persoana sau persoanele prejudiciate sunt reprezentate de către familia minorului.

În cazul primei situații, cu titlu de exemplu putem lua cazul minorei C.C, în vârstă de 14 ani, care s-a dus împreună cu două prietene la o petrecere. După un timp, C.C și alte două fete au plecat de acolo cu un alt prieten, care le-a lăsat pe toate în fața unui bloc. Acestea au intrat în apartamentul inculpatului A.A și al concubinei sale, O.O. Tinerele s-au culcat acolo, iar a doua zi, când s-au trezit, inculpatul a început să-i facă propuneri minorei C.C de a practica prostituția, deși, menționează instanța, acesta cunoștea că fata este minoră. Pentru a o putea convinge, inculpatul i-a dat ca exemplu alte fete care practicau prostituția de o perioadă mai lungă de timp și care câștigau foarte mulți bani. Deoarece C.C trăia în condiții precare de viață și provenea dintr-o familie dezorganizată, orfană de tată, cu o mamă care trăia în relații de concubinaj cu numeroși bărbați și într-un mediu în care se consumau frecvent băuturi alcoolice, a acceptat „oferta” inculpatului A.A. De asemenea, instanța a reținut, în urma unor evaluări psihologice, că minora C.C avea un IQ de 70 și că în trecut a fost diagnosticată cu depresie și risc suicidal, acestea constituind factori care au influențat decizia fetei de a practica prostituția, crezând că într-adevăr va avea o situație financiară mai bună. Profitând de împrejurările menționate anterior, inculpatul a forțat-o pe minoră să întrețină relații sexuale cu mai mulți bărbați zilnic, timp de aproximativ 3 luni, toți banii

⁷² Unul dintre aceste acte normative este Legea nr. 205/2004 (republicată) privind protecția animalelor, publicată în Monitorul Oficial nr. 320 din 30 aprilie 2014.

⁷³ Tr. Pop, *apud* F. Streteanu, D. Niță, *op. cit.*, p. 278.

fiind încasați de acesta din urmă. C.C nu avea posibilitatea să părăsească apartamentul, ușa fiind închisă cu cheia, iar cheia aflându-se în permanență la inculpat. În urma unei discuții pe care au avut-o minora și inculpatul, fata i-a reproșat că a mințit-o și că dorește să plece, iar A.A a refuzat să îi deschidă ușa până în momentul în care a C.C a spus că va suna poliția. În cele din urmă, inculpatul a lăsat-o să părăsească apartamentul, dar a amenințat-o pe minora că o va bate în cazul în care sesizează organele de poliție⁷⁴.

Astfel, putem observa o situație în care minorul deține atât calitatea de victimă (a suferit pierderi materiale, neprimind sumele de bani care i s-au promis), cât și de subiect pasiv (infracțiunea și urmările acesteia fiind îndreptate împotriva minorei). În plus, nu trebuie trecut cu vederea faptul că toți acești factori, respectiv nivelul de educație scăzut, situația familială precară, sărăcia și lipsa de afectivitate din partea părinților și a persoanelor apropiate – factori analizați în capitolele anterioare, conduc la o astfel de situație, în care minorul este vulnerabil în fața traficantilor. Așa cum am menționat și în incipitul capitolului 4, studiile au concluzionat că minorii sunt abordați într-o manieră directă, tocmai pentru a le fi descoperite aceste puncte slabe și pentru a putea fi exploatare.

Pentru cea de-a doua situație, când victima este reprezentată de către părinții minorului, iar cel din urmă este subiectul pasiv, elocventă este speța în care partea vătămată, O.M, elevă în clasa a noua, l-a cunoscut pe inculpatul T.M. Aceștia au continuat să vorbească până când inculpatul i-a spus minorei că urmează să plece în Italia și i-a propus și acesteia să îl însoțească. Instanța a reținut că inculpatul a cunoscut faptul că O.M este minoră, întrebând-o ce părere ar avea părinții acesteia dacă ar afla că fata vrea să meargă cu inculpat în Italia. Minora a luat decizia ca aceasta și inculpatul să se întâlnească câteva luni mai târziu, stabilind care ar putea fi momentul potrivit pentru a putea pleca din țară, dar fără ca părinții fetei să îi simtă lipsa. În urma întâlnirii, cei doi au căzut de comun acord asupra perioadei în care va pleca alături de inculpat. Între timp, fata a plecat din casa părinților săi și s-a stabilit în apartamentul unui prieten de-al inculpatului, unde i-au fost asigurate haine, hrană și o carte de identitate falsă. La sfârșitul lunii septembrie, O.M. a plecat cu autocarul în Italia, dar, pentru că nu a reușit să reproducă datele de identificare de pe actul de identitate fals, minora a fost coborâtă, alături de o altă fată racolată de inculpat. Câteva luni mai târziu, minora a ajuns în Italia, plecând cu un microbuz condus de un prieten de-al inculpatului, iar după aproximativ o săptămână, timp în care a locuit cu T.M, minora a fost obligată de acesta să practice prostituția pentru o perioadă de aproximativ 3 luni, sub pretextul că nu mai au bani să se întrețină. Totuși, în această perioadă, minorei i-a fost dat un telefon de

⁷⁴ Trib. Iași, Secția penală, decizia nr. 539 din 10 mai 2019, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/5fdebc55e490092813000033>, accesată ultima dată la 15 iulie 2023.

către inculpat, pe care îl putea folosi în prezența sa, cu scopul de a-și suna părinții, deoarece T.M cunoștea că fata este minoră și că este căutată de autorități în țară⁷⁵.

Așadar, având la bază informațiile menționate anterior, putem afirma faptul că părinții minorei O.M au îndeplinit calitatea de victime, îndeplinindu-și obligațiile părintești și anunțând organele competente de dispariția fetei. Totodată, minora este subiectul pasiv, întrucât asupra acesteia s-au reflectat consecințele infracțiunii comise de T.M.

Continuând cu opiniile culese din doctrină, una dintre acestea analizează ipoteza conform căreia subiectul pasiv al infracțiunii trebuie să îndeplinească o serie de condiții generale și speciale. Condițiile generale presupun ca persoana juridică sau fizică trebuie să fie titulară unei valori sociale, valoare ce este protejată de legea penală. În numeroase cazuri, așa cum am demonstrat anterior, subiectul pasiv poate fi și persoana păgubită prin infracțiune, dar există o posibilitate ca persoana păgubită și subiectul pasiv să fie diferiți. Prin condiții speciale înțelegem acele condiții care sunt prevăzute în conținutul infracțiunii. Spre exemplu, în cazul infracțiunii de ucidere sau vătămare a nou-născutului săvârșită de către mamă (art. 200 C. pen.), copilul nou-născut îndeplinește funcția de subiect pasiv, iar pentru infracțiunea de ultraj, regăsită în cuprinsul art. 257 C. penal, subiectul pasiv trebuie să fie un funcționar ce îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții⁷⁶.

În mod similar, într-o altă părere se statuează că subiectul pasiv al infracțiunii este „persoana (fizică sau juridică) titulară a valorii sociale ocrotite penal, împotriva căreia s-a îndreptat infracțiunea și asupra căreia se răsfrânge urmarea socialmente periculoasă a infracțiunii”⁷⁷. Autorul adaugă, asemeni lui Streteanu, că atât statul, cât și o persoană concepută, dar nenăscută, pot constitui subiecți pasivi ai unei infracțiuni.

Ceea ce interesează pentru subiectul abordat în cadrul acestei lucrări este ideea că în cursul procesului penal, deși subiectul pasiv poate avea calitatea fie de persoană vătămată, fie de parte civilă atunci când introduce o acțiune civilă în procesul penal, fie ambele, partea civilă nu are întotdeauna calitatea de subiect pasiv. Explicația este una concisă, și anume că prejudiciul cauzat prin săvârșirea unei infracțiuni poate fi îndreptat spre o altă persoană, nu neapărat cea a subiectului pasiv, iar cu titlu de exemplu se poate discuta despre o persoană care produce un accident rutier ce se soldează cu decesul șoferului celeilalte mașini, iar prejudiciul material este identificat în patrimoniul persoanelor care se aflau în

⁷⁵ Trib. București, Secția I penală, decizia nr. 803 din data de 19 mai 2015, disponibilă la adresa <http://www.rolii.ro/hotarari/587d4052e490093c240035b2>, accesată ultima dată la 13 iulie 2023.

⁷⁶ C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, ed. 4 revizuită și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2022, pp. 161 – 162.

⁷⁷ M. Udroi, *Drept penal. Partea generală*, ed. 6 revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2019, p. 100.

întreținerea decedatului. Aceștia din urmă, respectiv persoanele aflate în întreținerea șoferului decedat, nu sunt subiecți pasivi ai infracțiunii, ci sunt victime, subiectul pasiv fiind persoana decedată. Se poate observa, deci, că doctrina face diferența dintre subiectul pasiv și victima unei infracțiuni.

Ne raliem acestor păreri și menționăm că este necesară deosebirea dintre subiectul pasiv și victima infracțiunii de trafic de minori, deoarece, în funcție de această calitate atribuită minorului traficant, pot fi luate mai multe măsuri pentru repararea prejudiciului cauzat. De pildă, în cazul în care minorul este atât victima, cât și subiectul pasiv al infracțiunii, toate consecințele ce decurg din săvârșirea infracțiunii de către subiectul activ și din soluționarea procesului de judecată vor fi răsfrânte asupra minorului, în timp ce cea de-a doua situație, în care minorul este subiectul pasiv, iar familia și apropiații acestuia reprezintă victimele infracțiunii, atrage după sine o extensie a acestor consecințe. Mai exact, această diferențiere oferă nu doar minorului, ci și familiei sau celor apropiați, posibilitatea de a cere în instanță, printre altele, dreptul la despăgubiri. Drept efect, eventualele sume ce vor trebui a fi plătite de către inculpat se majorează considerabil.

5. CONCLUZII

Având în vedere toate cele analizate mai sus, mai exact legăturile de cauzalitate între frica de victimizare și criminalitatea reală, factorii subiectivi și factorii circumstanțiali care influențează frica de a fi victima unei infracțiuni, dar și dispozițiile articolului 211 din Codul penal (prin raportare la condițiile în care minorii devin victime ale traficantilor), în România încă există diferențe mari între clasele sociale și zona de proveniență a indivizilor, iar de aici pornește o altă serie de factori care atrag creșterea procentului de persoane minore traficate. Ca de exemplu, nivelul de educație pentru copiii din zonele rurale este mai mic față de cel al minorilor din zonele urbane, deoarece resursele necesare desfășurării unui proces corect de educare lipsesc (un număr mic de profesori care își desfășoară orele în clase slab echipate, prea puține cadre didactice pentru un număr prea mare de elevi). Totuși, privind dintr-o altă optică, multe persoane consideră că în orașe se comit mult mai multe infracțiuni, întrucât viața urbană poate fi mai dificilă, asemeni adaptării persoanelor în cercurile sociale. Și acestea din urmă influențează nivelul de infracțiuni comise: la sate, persoanele se cunosc între ele, iar pentru a comite o infracțiune, indiferent că vorbim despre trafic de minori sau despre oricare alta, comiterea lor presupune un proces mai dificil. În mediul urban există mai multe ocazii pentru ca acțiunile infracționale să fie comise, cercurile sociale fiind atât de diverse încât pot îngreuna o anchetă a organelor de poliție.

Pentru combaterea și prevenirea traficului de minori este necesară o adevărată schimbare pe plan național, pornind de la cetățeni, care ar trebui să se implice mai

mult în viața civică și să fie mai puțin toleranți atunci când se întâlnesc cu astfel de situații tragice și ajungând până la autoritățile statului, care trebuie să cunoască îndeaproape această problemă și să vină cu strategii menite să reducă fenomenul infracțional al traficului de persoane, respectiv de minori.

6. PROPUNERI DE LEGE FERENDA

Legislația este unul dintre cele mai puternice instrumente pe care comunitatea națională o are la dispoziție, pentru că permite definirea infracțiunii, stabilirea de sancțiuni și de obiective comune pentru urmărirea penală a infractorilor și protejarea victimelor⁷⁸. Astfel, cum lipsa de intervenție nu constituie politici eficiente în fața conduitelor infracționale din România și din alte țări ale lumii, au fost experimentate, în acest sens, mai multe acțiuni preventive și punitive a traficantilor de minori.⁷⁹

De lege ferenda, se poate vorbi despre următoarele acțiuni ce pot fi luate în sensul prevenirii și combaterii traficului de minori: așa cum am amintit anterior, componenta educațională reprezintă una dintre cele mai importante aspecte ce trebuie să fie luate în vedere. Așadar, considerăm necesară (1) *organizarea unor programe de informare atât pentru copii, cât și pentru adulți*. În cadrul acestora vor fi purtate discuții cu persoane pregătite în domeniul traficului de minori, care cunosc modul de operare al traficantilor, dar și cu persoanele care intervin în aceste situații și cu psihologii care au interacționat cu victimele. Cu scopul de a veni în sprijinul acțiunilor de prevenire a traficului de minori și, pentru că în prim-plan se află copiii, prin prezenta lucrare se propune instituirea unui cadru legislativ care să includă obligația de a realiza un protocol între fiecare unitate școlară din țară și Inspectoratele de Poliție Județene, prin care reprezentanții ai Poliției Române să se deplaseze în școli și să informeze minorii cu privire la riscurile la care sunt supuși și ce acțiuni pot întreprinde pentru a nu deveni victimele traficului, iar aceste dispoziții pot fi inserate în *Legea educației naționale nr. 1/2011*.

Aducând în discuție specialiștii, întrucât au un rol esențial în prevenirea și combaterea traficului de minori, pregătirea acestora trebuie să aibă loc în mod continuu. Astfel, (2) *adoptarea unui nou act normativ în cadrul unităților de pregătire profesională, precum este Direcția de Pregătire Profesională (aparținând Poliției Române), cât și modificarea actelor normative deja existente (asemeni Hotărârii 1/2019 și a Hotărârii 52/2021 privind educația și formarea profesională ale psihologilor cu drept de liberă practică), care să creeze cadrul necesar pentru instruirea psihologilor, a magistraților, organelor de poliție, personalului medical și ai asistenților sociali, în vederea recunoașterii*

⁷⁸ A.M. Tamaș (coord.), *op. cit.*, p. 24, disponibil la adresa <https://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/studii/Raport%20anual%202021.pdf>, accesat ultima dată la 21 martie 2023.

⁷⁹ O. Ciuchi, *op. cit.*, p. 99.

caracteristicilor victimelor traficului de minori și metodele prin care i se poate asigura protecție și asistență reprezintă o altă propunere. Este imperios ca cei menționați anterior să conștientizeze multiplele traume la care este supus minorul, din momentul în care devine victima traficantilor și până la cel în care se află în sala de judecată și trebuie să re trăiască momentele răpirii.

De asemenea, trebuie menționat că, în urmă cu 12 ani a fost lansat mecanismul național de alertă publică „ALERTĂ RĂPIRE COPIL”. În prezent, acesta nu își mai manifestă niciun tip de efect, conform singurului articol identificat, publicat de o agenție de presă⁸⁰. În schimb, Departamentul pentru Situații de Urgență a lansat anul acesta o formă actualizată a aplicației DSU, prin care utilizatorii pot primi diferite tipuri de alertă (pentru cutremure, atenționări meteorologice și nu numai) și, în plus, pot să raporteze situații de urgență, trimițând fotografii, mesaje sau clipuri video. Totuși, pentru că există posibilitatea reală ca un număr redus de cetățeni să aibă cunoștință despre existența aplicației, iar cei care s-au înregistrat în această aplicație să asocieze “o situație de urgență” cu evenimente de altă natură, considerăm că (3) *autoritățile competente, precum Poliția Locală și administrațiile publice locale au obligația de a promova prin orice mijloace (campanii de informație în instituții, prin intermediul programelor de televiziune și a celor de radio, pe platformele de socializare) aplicația lansată de Departamentul pentru Situații de Urgență.*

Nu în ultimul rând, imposibilitatea de a lua măsurile potrivite vine și din lipsa actelor de identitate a copiilor. Deoarece nu dețin cel puțin un act de identitate (fie certificat de naștere, fie buletin), din punct de vedere legal aceștia nu există, ceea ce rezultă în faptul că nu pot beneficia de drepturile și libertățile garantate prin Constituție și nici nu pot fi protejați în cazul răpirii acestora. În consecință, minorii sunt excluși din cercurile sociale și șansele ca aceștia să fie găsiți în timp util în cazul în care sunt declarați dispăruți se diminuează drastic. Cunoscând această problemă, ultima dintre propunerile de *lege ferenda* este (4) *modificarea procesului de obținere a certificatului de naștere, în așa fel încât minorului să îi fie eliberat documentul încă din spital. Mai exact, în baza tuturor documentelor necesare înregistrării certificatului de naștere, unul dintre părinți nu va mai trebui să se deplaseze la structura de stare civilă din cadrul D.P.C.L.E.P.⁸¹, S.P.C.L.E.P.⁸² sau la primăria care a înregistrat actul de naștere ori de la domiciliul solicitantului, ci un funcționar se va deplasa la maternitate imediat după momentul nașterii și va întocmi actele*

⁸⁰ Pentru mai multe detalii cu privire la mecanismul de funcționare al sistemului, precum și ultima dată când a fost folosit, a se vedea <https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/sistemul-alerta-rapire-copil-folosit-o-singura-data-in-8-ani-deviza-sa-fiecare-secunda-conteaza.html>.

⁸¹ Direcția Publică Comunitară Locală de Evidență a Persoanelor. Pentru mai multe detalii, a se vedea <https://evpilfov.ro/spclep-peris/>.

⁸² Serviciul Public Comunitar Local de Evidență a Persoanelor. Pentru mai multe detalii, a se vedea <https://evpilfov.ro/spclep-voluntari/>.

necesare eliberării certificatului. Astfel, termenele pentru declararea și înregistrarea nașterii copilului⁸³ se vor reduce. În același scop, și termenul legal pentru obținerea certificatului de naștere se poate diminua, de la 30 de zile la 15 zile.

7. Bibliografie

Tratate, cursuri, monografii

1. Bogdan, S., Șerban, D.A., *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei și contra desfășurării justiției*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
2. Cioclei, V., *Manual de criminologie*, Ed. C.H. Beck, București, 2022.
3. Cioclei, V., *Drept penal. Partea specială I. Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului*, Ed. C.H. Beck, București, 2022.
4. Ciuchi, O., *Devianță și criminalitate într-o societate în tranziție*, Ed. Lumen, București, 2011.
5. Manea, T., Tiugan, H. – Ș., *Criminologie*, Ed. ASE, București, 2021.
6. Mitrache, C., Mitrache, Cr., *Drept penal român. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2022.
7. Manea, T., Constantinescu – Mărunțel, C.N., Tiugan, H. – Ș., *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei, Infracțiuni contra patrimoniului*, Ed. Hamangiu, București, 2022.
8. Preda, A., *Criminologie*, Ed. Fundației „România de Măine”, București, 2011.
9. Streteanu, F., Niță, D., *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014.
10. Udroi, M., *Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2019.
11. Udroi, M., *Drept penal. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2019.

Articole, studii de specialitate

1. Beaulieu, M. (coord.), *Are elderly men worried about crime?*, "Journal of Aging Studies", 2007.
2. C. Constantinescu-Mărunțel, *The Rather Ambiguous Notion of Justice Utilised by the European States*, Union of Jurists of Romania. "Law Review" 10 (2), 2020, p. 53-63
3. Curiel, R.P., Bishop, S.R., *Fear of crime: the impact of different distributions of victimisation*, în "Palgrave Communications", vol. IV, 2018.

⁸³ Termenele pentru declararea și înregistrarea nașterii copilului sunt următoarele: 30 de zile de la data nașterii, pentru copilul născut viu și aflat în viață; 3 zile de la data nașterii, pentru copilul născut mort; 24 de ore de la data decesului, pentru copilul născut viu care a decedat în cadrul termenului de 30 de zile; 30 de zile pentru copilul cu vârsta de până la un an, găsit sau părăsit de mamă în maternitate/ unități sanitare.

4. Dugan, A., *In U.S., 37% do not feel safe walking at night near home*, "Gallup Poll", 2014.
5. Ferraro, K.F., *Women's Fear of Victimization: Shadow of Sexual Assault?*, "Social Forces", 1996.
6. Franklin, C.A., Franklin, T.W., *Predicting fear of crime: Considering differences across gender*, "Social Justice Research", 2008.
7. Goodey, J., *Boys don't cry: Masculinities, fear of crime, and fearlessness*, "British Journal of Criminology", 1997.
8. Harcourt, B.E., Ludwig, J., *Broken windows: new evidence from New York City and a five-city social experiment*, "U Chicago Law Rev", 2006.
9. Lane, J., *Fear of gang crime: A qualitative examination of the four perspectives*, "Journal of Research in Crime and Delinquency", 2002.
10. Lane, J. (coord.), *Fear of crime in the United States: Causes, consequences, and contradictions*, "Carolina Academic Press", 2014.
11. Lorenc, T., *Crime, Fear of crime and mental health: synthesis of theory and systematic reviews of interventions and qualitative evidence*, "NIHR Journals Library", 2014.
12. McKee, K.J., Milner, C., *Health, fear of crime and psychosocial functioning in older people*, "Journal of Health Psychology", 2000.
13. Meeker, J.W., Lane, J., *Ethnicity, information sources, and fear of crime*, "Victims and Offenders", 2011.
14. Melde, C. (coord.), *"I got your back": An examination of the protective function of gang membership in adolescence*, "Criminology", 2009.
15. Merton, R.K., *Social Theory and Social Structure*, "New York: The Free Press", 1968.
16. Rader, N.E. (coord.), *An empirical assessment of the "threat of victimization": Considering fear of crime, perceived risk, avoidance, and defensive behaviors*, "Sociological Spectrum", 2007.
17. Rader, N.E., *Fear of Crime*, Oxford Research Encyclopedia of Criminology. nr. 29/2013.
18. Rader, N.E., *Gendered fear strategies: Intersections of doing gender and fear management strategies in married and divorced women's lives*, "Sociological Focus", 2008.
19. Ruijsbroek, A. (coord.), *Social safety, self-rated general health and physical activity: changes in area crime, area safety feelings and the role of social cohesion*, "Health Place", 2014.
20. Sampson, R.J. (coord.), *Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy*, "Science", 1997.
21. Scarborough, B.K., *Assessing the relationship between individual characteristics, neighborhood context, and fear of crime*, "Journal of Criminal Justice", 2010.
22. Sellin, T., *Culture Conflict and Crime*, "American Journal of Sociology", 1938.

23. Simus, R., *Minorul – victimă a traficului de persoane*, "Acta Universitatis George Bacovia. Juridica", 2016.

24. Skogan, W.G., *The impact of victimization on fear*, "Crime & Delinquency", 1987.

Site-uri web

1. Agenția Națională Împotriva Traficului de Persoane - <https://anitp.mai.gov.ro/>.

2. Comisia Europeană - https://commission.europa.eu/index_en.

3. Ministerul Public, Rapoarte de activitate ale Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - <https://www.mpublic.ro/ro/content/raport-de-activitate>.

4. Rolii - <http://www.rolii.ro/>.

Jurisprudență

1. Tribunalul Iași, Secția penală, decizia nr. 539 din 10 mai 2019

2. Tribunalul București, Secția I penală, decizia nr. 803 din data de 19 mai 2015